

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. Betegek úrvacsoráztatása. Sulyok István. — Iskolaügy. Felügyeleti és kormányzati rendszabályok a debreczeni ev. ref. főiskolában. Dr. Baczoni Lajos. — Közügyeink. Missió és a boros-sebesi anyaegyház. Tömöry Mihály. — Külföld. — Irodalom. — Különfelek.

Betegek úrvacsoráztatása.

A legközelebb ülészendő zsinatra vonatkozó hangulat és nézet, — úgy látszik, — a felé hajlik, hogy ez aligha fog dogmatikus kérdésekkel foglalkozni. Ugyanazért legfeljebb és nagyobbára csak a debreczeni zsinaton hozott törvények revisióját várhatjuk tőle, és pedig különösbbe csak azokat, melyek a gyakorlati alkalmazásban vagy nehézségeknek, vagy a decimális idő lejártán túl tovább egyáltalában fent nem tarthatóknak mutatkoznak.

Ha ilyen czéllal fog is ezen új zsinat megtartatni, s ha távol igyekszik is állani a dogmatikumok bolygatásától: még ez esetben is nagyon sok teendő és feladat megoldása várakozik reá. Mert tagadhatatlanul igaz, hogy jelen zsinati törvénykönyvünknek annyi sok jó §§-ai mellett elég számosan vannak olyanok is, a melyek nem minden alap nélkül provokáltak sokszor gyűléseken és egyh. lapjaink hasábjain élesebbnél élesebb szó- és tollharcokat.

Zsinati törvénykönyvünk 101-ik §-a a sákramentumok kiszolgáltatásának helyéről és idejéről szólván, ezt mondja: „A sákramentumok rendszerint a nyilvános istentisztelet alkalmával, a gyülekezet jelenlétében szolgáltatandók ki. Azonban rendkívülig úgy a templomban, mint magán háznál is lehet bármely időben keresztelni; valamint az úrvacsora is a betegségben levő egyháztagnak, ha kéri, magán házaknál is kiszolgáltatandó.“

A gyakorlati lelkészetnek a cura pastoralisból kifolyó minden teendőit régebbi kánonaink helyett az újabb törvények szabályozván, az ilyen, nagyon is tág körben mozgó odavetése a §-nak szerfölött kedvez az egyéni különböző

felfogásnak; a mi pedig gyakorta ellentétben állván a mindennapi életben megcsontosodott, s hogy úgy mondjam, — a gyülekezet testébe és vérébe átment szokással: nem egyszer hozhatja a lelkészt a legkellemetlenebb összeütközésbe egyháza híveivel, a kik egy és más dologban nem mindig hódolnak lelkészökével azonos nézetnek.

Hivatolt §-nak a betegek úrvacsoráztatására tartozó része helyesen értelmezve ezt teszi, hogy betegeknek az úrvacsora mindannyiszor kiszolgáltatandó magán házaknál is, valahányszor a jelentkező alkalom ezt szükségessé teszi.

S így látható ebből, hogy zsinati törvényünknek emez intézkedése sokkal szélesebb alapra van fektetve, mint az ide vonatkozó régebbi 59—62. kánon, mely arra kívánja szoktatni a gyülekezetet, hogy a beteg mindig akkor kívánjon élni a szent jegyekkel, mikor az úrvacsorája e gyülekezetben különben is kiszolgáltatik. Sőt a 61. kánon, a mennyire ennek meg nem tagadását bizonyos esetekben a lelkészeknek ajánlja, ugyanannyira, — nehogy visszaélésé válják vagy elkerülhetetlen szent útravalónak tekintessék a haldoklóra nézve, — nem javálja.

Ha a betegek úrvacsoráztatását illetőleg a különböző gyülekezetekben divatos szokást figyelembe vesszük, vagy azt tapasztaljuk, hogy ez némely helyen végképen kiment a gyakorlatból, vagy másutt a fentebb említett kánon inteniójának megfelelőleg csak a templomi úrvacsoraosztási napokra szorítkozik, vagy végül, és ez főként olyan helyeken fordul elő, a hol híveink más felekezetűekkel lakván együtt, a tiszta reform. hittudat a vegyes házasságok és idegen elemmel való érintkezés következtében sok ponton veszített a maga puritán felfogásából, s a benső vallásos érzületnek nem mindig nemesebb kifolyásaként a betegek úrvacsoráztatásának azt a módját léptette gyakorlatba, hogy az úrvacsora az esztendőnek minden napján, sőt a napnak bármely órájában is mindannyiszor kiszolgáltatandó, valahányszor csak kívántatik. És ez utóbbi gyakor-

latnak zsinati törvénykönyvünk idézett §-a kétségenkívül kedvezni látszik; sőt egyenes jogalapot nyújt arra nézve, hogy a lelkészeknek ide vonatkozó szolgálata bármikor igénybe vehető legyen.

A régebbi kánon és az újabb zsinati törvény között mindenestre létező különbség és eltérés okát keresve, méltán kérdésbe tehetjük: vajjon micsoda czél lebeghetett a zsinati atyák előtt, mikor a betegeknek való úrvacsora kiszolgáltatására nézve a régi kánonban előírt és javasolt megszorítást nem kívánták hangsúlyozni? Kegyeletes kézzel nem akartak-e egyházi hitéletünkben kiszakítani egy olyan szokást, a melynek mélyebb hitalapja voltaképen nem is létezik, sőt inkább a tiszta evangy. hitfelfogással ellenkező, holmi róm. kath. ex opere operato-féle nézetre igen könnyen vezethet, vagy talán üdvös eszköznek gondolták ezt arra, hogy vele a mai meglazult egyházas viszonyok között a hitélet erősítésére jótékonyan hatni lehetne?

E szokás további fentartásának oka valószínűleg mindkettő lehetett. S helyesen, jól is történt ez így! De zsinati törvényünknek mindenestre hiánya, hogy szabatosan nem körvonalozta az időt, a mikor — nem tekintve a különböző helyi szokásokra és gyakorlatra — betegeknek úrvacsora szolgáltatható ki.

Mert a mindennapi élet, a közvetlen tapasztalat arról győz meg bennünket, hogy a betegek úrvacsoráztatásának helyi szokások szerint való fentartása, leszámítva a tiszteletre méltó kivételeket — a reform. igaz hittudatnak többet árt, mint használ, a mennyiben az úrvacsorához fűződő magasabb gondolatokat egészen elsekélyítve, a róm. kath. utolsó kenet felfogására szállítja le; növeli a külsőség után kapdosást, megölve a benső, lelki életet. Mert ugyan mit szólunk ahhoz, mikor az úrvacsora, a környezet vagy egyik-másik szomszédasszony rábeszélése következtében, — mint az ijedés elleni gyógyszer kívántatik? Valamint ezenkívül számos olyan esetekhez, melyek által egyik legmagasztosabb jelentőségű sákramentomunk a legkirívóbban profanizálva van?

Ha tehát valamiben, úgy épen ebben nem csak kívánatos, de múlhatatlanul szükséges is az egyöntetűség. Egyes lelkészek, bármennyire át legyenek hatva azon gondolatától, hogy híveiket hit dolgában tiszta, evangy. szellemű felfogásra vezessék, — a szokás-emelte ódon falakat meg nem dönthetik, mert az ide mért első kalapácsütésre a gyülekezetnek egész tömege jajdul fel, panaszkodván, hogy tőle már vallásos meggyőződését is elveszik.

Azért, midőn e tekintetben a lelkipásztori prudentia nem bizonyul be elég erősnek és czélra vezetőnek, a díszes evangy. reform. nevezet érdekében is ide vonatkozólag törvénykönyvünknek világos rendelkezését óhajtjuk, a mely túltéve magát minden különböző helyi gyakorlaton,

— vagy egész nyíltan és határozottan kimondja, hogy az úrvacsora betegeknek feltétlenül minden esetben kiszolgáltatandó, vagy pedig a multnak eme pápistás maradványát egyszersmindenkorra eltörlendőnek véleményezi, és elvahláára elejét veszi annak, hogy e fontos dologban az egyéni felfogás és nézet legyen irányadó.

Sulyok István.

Iskolaügy.

Felügyeleti és kormányzati rendszabályok a debreczeni ev. ref. főiskolában.

— Javaslat. —

(Vége.)

A jelenleg fennálló főiskolai gazdasági tanács ügy- és hatásköre a javaslatba hozott szabályok által lényegileg semmi változás vagy talán megszorításnak kitéve nem leend. A főisk. gazdasági tanács feladata nem volt és nem is lehet egyéb, mint a főiskola vagyonának okszerű kezelése. Felelősségét is e feladat határai állapítják meg. Szorosan tanügyi kérdésekre nézve a főisk. tanárkar képezne vele szemben párhuzamos hatóságot. Míg azonban a tanügyi kérdések előkészítő tárgyalására szervezve van jelenleg az egyházkerületi tanügyi bizottság, addig egyáltalán nincs gondoskodva arról, hogy a vagyonkezelés menetéről is ugyancsak ilyen előkészítő tárgyalás és vélemény alapján vehessen a főisk. egyházkerület tudomást és rendelkezessék. E hiánynak kiválólólag két irányban érezhetők hátrányos következményei.

Az egyik abban nyilatkozik, hogy főiskolánk kormányzása ily körülmények közt nem lehet eléggé gyors, erélyes és következetes. Mert méltóztassanak meggondolni azt, hogy mily hosszú és tekervényes úton, mondhatni útvesztőkön kell áthaladnia mostani viszonyaink között egy talán legfontosabb és legégetőbb tanügyi kérdésnek a végtől, hogy utóljára is a szervezetlenségből folyó érdektelenség vagy felületes ítéletalkotás következtében elbukják, vagy kedvező esetben valaminő megoldásra juthasson. A tanárkar javaslatba hoz valamely, a tanügyi érdekében általa szükségesnek ítélt, s a főiskola vagyoni viszonyait is érintő (a legtöbb és legfontosabb kérdések ilyenek) intézkedést. A javaslat akkor a mikor, esetleg egy félév vagy hosszabb idő multán a főisk. egyházkerületi tanügyi bizottság elébe kerül. E bizottság, minthogy a kérdés anyagi oldalára nézve — a dolog természete szerint — tájékozva nincsen, s részint a kellő idő és alkalom hiánya, részint pedig hatáskörének korlátozott volta miatt a szükséges felvilágosításokat meg sem szeresheti, az ügyben érdemleges megállapodásra nem juthat, hanem a legjobb esetben valami jóakarató óhajlás kifejezésével, a kérdést a főisk. egyházkerületi közgyűlés elébe terjeszti. Az egyházkerületi közgyűlés, minthogy az ügy anyagi oldalról előkészítve nincsen, nem tehet egyebet, mint hogy véleményadás végett azt a főiskolai gazdasági tanácshoz útasítja. És ekkor visszatérünk oda, a hol elkezdtük. A főisk. gazdasági tanács véleménye közöltetik a tanárkarral. A tanárkar ismét tanácskozik és megáll előbbi véleménye mellett, vagy azt feladja vagy módosítja s a főisk. egyházker. tanügyi bizottsághoz újabb felterjesztést tesz. A tanügyi bizottság szükségképen

alkalmazkodik a főisk. gazd. tanács véleményéhez, minthogy a gazdasági ügyekre nézve a teljes tájékoztatatlanság folytán kénytelen is a vagyongazdálkodó szaktestület álláspontját feltétlenül magáévá tenni. Ekként az ügy ismét a főt. egyházkerület elébe kerül s ha ott nehézségek ismertetnek föl, a kérdés a napirendről levétetik, feledésbe megy, vagy ha valamiképp megoldatik is, az már gyakran évek múltán történhetik, a mikor talán már a viszonyok annyira megváltoztak, hogy azok keretébe a várt intézkedés nem is illik be kellőleg. Valóban nagy szerencse, ha esetleg az előadott eljárásnál rövidebb úton is lehet néha célhoz jutni. Az ilyen szerencsét csupán annak köszönhetjük, hogy vannak egyes buzgó férfaink, a kik törhetlen erélylyel karolják fel főiskolánknak egyik-másik reformkérdését, a mellett szüntelenül agitálnak, azt folyvást napirenden tartják s a szervezetlenségből folyó ezernyi nehézségek daczára, meg nem nyugszanak addig, a míg azt diadalra nem segítik.

Nem szorulhat nézetünk szerint bizonyításra az, hogy ez az állapot, ez az adminisztráció tarthatatlan, ha csak a kor követelményei előtt szemet hunyni s ma, midőn mindenütt s így a tanügy terén is lázas sietséggel szervezkednek, építkeznek s a haladás útjában álló akadályok elhárításán oly szorgosan munkálkodnak, a főiskolánk rendelkezésére álló jelentékeny szellemi és anyagi erőket továbbra is jó részben lekötve tartani nem szándékozunk.

Nem lehet kitennünk tovább főiskolánkat, mindnyájunk e drága kincsét s elődeink nagybecsű hagyományát a lassú haladás s ebből folyó fokozatos hátramaradás veszélyének, a mely annál fenyegetőbbé válik, minél több időt töltünk el a nélkül, hogy összes erőink kibontakozására tért nyitnánk s minél közelebből megismerik idegen szemek sok tekintetben rendezetlen viszonyainkat.

Épen ezért van mulhatatlanul szükségünk egy olyan intézményre, a mely főiskolánk mindennemű viszonyainak alapos ismeretével úgy főiskolai tanárkarunknak, mint a főiskolai gazdasági tanácsnak minden üdvös intézkedését és törekvését támogatni, a tanügy terén felmerült szükségleteket a gazdasági viszonyokkal és érdekekkel összeegyeztetni s főiskolánk fejlesztése érdekében nem csupán sporadikus vagy ötletszerű, hanem szerves, összefüggő és arányos tevékenységet kifejtteni képes és hivatott legyen.

Az utóbbi zsinat óta e hazában levő minden más főiskolánk ugyanilyen alapon, a melyet t. i. zsinati törvényhozásunk kimutatott, sietett szervezkedni s azóta ez új szervezkedés üdvös hatása folytán fejlődésük és virágzásuk félreismerhetlenül nagy lendületet vett. Nem tartjuk megengedhetőnek, hogy egyedül a debreczeni főiskola maradjon továbbra is oly állapotban, a mely az erőket egyesítés helyett szétválasztja, elszigeteli s gyakran áldástalan küzdelembe sodorja. Véget kell vetnünk jó lélekkel ez állapotnak már csak azért is, mert különben saját autonóm törvényhozásunk rendelkezéseivel és intenciójával állunk — a haladás mérhetetlen kárára — merev összeütközésben.

A másik fentebb jelzett hátrány, a mely a főiskolai vagyongazdálkodásra is kiterjedő hatáskörrel felruházott felügyeleti organum hiányából származik, véleményünk szerint abban áll, hogy a főiskolai gazdasági tanács által a főtiszteletű egyházkerületi közgyűléshez felterjesztendő főiskolai költségvetés és számadások tüzetes, szakszerű és következetes felülvizsgálása és elbírálásáról ezidőszert gondoskodva egyáltalán nincsen.

Az eddig követett eljárást, melyszerint a számadások és költségvetés felülvizsgálás és jelentéstétel céljából a főtiszteletű egyházkerület által egy esetről-esetre választandó küldöttségnek szoktak szükségből kiadatni, teljességgel nem tekintetjük kielégítőnek. Az a küldöttség, melynek tagjai évről-évre változhatnak, és a mely alig szentelhet néhány órát feladatának, ama roppant anyaghalmazzal szemben, a minőt egyévi vagyongazdálkodás és előirányzat irományai képviselnek, úgy szólván, tehetetlenül áll s minden buzgóság mellett is csak nagyon felületes képet alkothat magának a főiskola vagyoni viszonyairól. Már pedig magának a főiskolai gazdasági tanácsnak is érdekében áll, hogy az általa intézett vagyongazdálkodás mindenkor beható figyelemben részesítessék s alaposan ítéltessek meg. E körülmények indítottak minket a fentebb kifejtett elvi tekinteteken kívül arra, hogy a jelzett teendőket is, a mint más főiskolánál is előfordul, szintén a szervezendő igazgató-tanács hatáskörébe illeszszük be, mint a mely szervezetenél, állandóságánál és tapasztalatánál fogva e feladat sikeres betöltésére nézve is teljes biztosítékot képes nyújtani.

A jelenleg követett eljárás tökéletlenségét a főtiszteletű egyházkerület is élenken érezte és érzi ma is, a minek bizonyosságául szolgál azon körülmény, hogy az 1886. májusi 80. sz. a. kelt egyházkerületi végzés az anyagi ügyek minél célszerűbb és biztosabb kezelése céljából egy számvevőszék felállítását kívánatosnak mondja s e tárgyban a főiskolai gazdasági tanácsot a következő egyházkerületi gyűlésre véleményes javaslat beterjesztésével bízza meg. Nincs tudomásunk arról, hogy ez ügy azóta előbbre vitetett volna; de arról teljesen meg vagyunk győződve, hogy a tervezett számvevőszék kérdése is épen a javaslatba hozott igazgató-tanács felállításával volna a leghelyesebben megoldható, a mint ez az általunk készített szervezeti javaslatban más magasabb elvi szempontokból is, célba vétetett.

Az alapul szolgáló 1889. 159. sz. egyházker. végzésben foglalt utasítás szerint arról kell még szólnunk, hogy minő viszonyban állana a felállítandó igazgató-tanács az egyházkerületi tanügyi bizottsággal.

Az egyházkerületi tanügyi bizottság hatáskörébe, habár talán eredetileg a kerületben levő összes közép- és főiskolák részére szerveztetett, a gyakorlatban alig vonatott be a debreczeni főiskolán kívül más kerületbeli tanintézet ügye. És ez egészen természetes következménye a viszonyoknak. A kerületben levő többi középiskolák, azonkívül, hogy helyi igazgatótanácsok vezetése alatt állanak, felügyelet tekintetében egy külön egyházkerületi organumnak, t. i. a középiskolai felügyelő tanácsnak vannak alárendelve. Középiskoláinkra nézve e szerint tulajdonképen két egymással versenyző egyházkerületi testület állítatott fel, egymásra való tekintet nélkül, úgy, hogy azoknak egymáshoz való viszonya meghatározva nem volt, hanem eljárt mindkettő abban, a mi elébe vitetett. A gyakorlat azonban, a mint jeleztük, akként egyenlítette ki némileg a két testület hatáskörének azonossága s összefolyásából származó visszasságokat, hogy az egyházkerületi tanügyi bizottság részére megmaradtak mindinkább a debreczeni főiskola ügyei. úgy hogy ezidőszert csak nagy ritkán és csak esetlegesen foglalozik más tanintézetet illető kérdésekkel; a külső tanintézetek pedig a középiskolai felügyelő tanács részére jutottak.

Nézetünk szerint, ha egyéb nem is, már magában e két egyházkerületi organum viszonyának tisztázása kívánatos

tenné az általunk ezúttal javaslatba hozott szervezési reform keresztülvitelét.

Ez úton a megoldás minden nagyobb nehézség és zökkenés nélkül megtörténhetik, mihelyt az adott viszonyok alapján helyezkedünk. A debreczeni főiskola három, illetőleg négy tanszakával, a melyeknek mindenikére nézve megvannak, vagy legalább megszereshetők a virágzásnak összes lényeges feltételei, oly nagyfontosságú tanügyi intézmény, életfolyama oly széles mederben mozog, viszonyai annyira elütők a kerületben lévő többi tanintézetekétől, hogy egymaga szükségessé teszi és igényli egy egyházközségi kormányzati és felügyeleti organumnak összes tevékenységét. Benyújtott szervezeti javaslatunkban épen ezért állapítottuk meg akként a felállítandó főiskolai igazgató-tanács hatáskörét, hogy az kizárólag debreczeni főiskolánkra szoríttassék. Nagyon természetes, hogy ily szervezkedés folytán a fennálló egyházközségi tanügyi bizottság, a mely kiválólag e főiskola ügyeivel foglalkozott, mai szervezetében fölöslegessé válik. E szerint tulajdonkép csupán arról van szó, hogy a létező egyházközségi tanügyi bizottság az életképesség biztosítékáival kellőleg ellátva, kibővített és határozottan körvonalozott hatáskörrel, mint debreczeni főiskolai igazgató-tanács újra szerveztessék. Ennek pedig, nézetünk szerint, semmi lényeges akadály útjában nem áll, minthogy a kerületben levő minden más gymnasiumra nézve különben is van a főtiszt. egyházközségnek a középiskolai felügyelő tanácsban egy oly alkalmas közege, a mely által kormányzási és felügyeleti hivatását a leghelyesebben érvényesítheti. Legfőlegb a viszonyok némi változása folytán annyi lenne a teendő, hogy a középiskolai felügyelő tanács szervezete és hatásköre, a mennyiben szükségesnek látszik, bizonyos módosításokon vitessék keresztül.

Egyedül még a máramaros-szigeti jogakadémia kérdése jöhetne itt figyelembe, a mely, mint a kerületben levő felsőbb tanintézet, a középisk. felügyelő tanács hatásköre alá nem vonható. Ez intézetet azonban a pusztá felügyeleten kívül, úgyszólván semmi más kötelék nem fűzi az egyházközségi főhatóságához. Másrészt e jogakadémiának különben is van egy számos tagokból álló helyi kormányzó tanácsa. A mennyiben pedig e kormányzó tanács felterjesztései esetleg véleményezést igényelnének, e kívánalomnak akár egy esetről-esetre megbízott küldöttség, akár, a főiskolánk kebelében levő jogakadémiára való tekintettel, a debreczeni főisk. igazgató-tanács útján eleget lehetne tenni, úgy hogy e tekintetben épen semmi nehézség fenn nem foroghat.

A fent tisztelettel előadottak kapesában nem hagyhatjuk, végezetül, figyelmen kívül a dolog anyagi oldalát sem. Az a különben is megfizethetetlen buzgalom és fárasztó munkálkodás, a melynek kifejtésére érdemes egyházi és világi férfiak, mint főisk. igazgató-tanácsunk tagjai minden esetben, talán több napokon át hívátva lesznek s másrészt az a fontos érdek, hogy az igazgató-tanács tagjai mindenkor lehetőleg teljes számmal vegyenek részt a főiskolánk felvirágoztatását célzó tanácskozásokban, feltétlenül szükségessé teszi, hogy a szervezendő igazgató-tanács tagjai bizonyos napdíjban és útiköltség-megtérítésben részesíttessenek. Az ekként előálló költségek fedezésére szolgálhatna, véleményünk szerint, első sorban azon költség, a mely jelenleg az egyházközségi tanügyi bizottság intézményénél merül fel, másodsorban azon 60 kr, a mely a középiskolai felügyelő tanács költségeinek fedezésére minden

gymnasiumi tanuló által főiskolánkban is fizettetik, a mely befizetés az eddigi célra az új szervezés folytán természetesen alapját vesztené. Ezen járulék fizetése jövőben főiskolánk összes tanulóira kiterjesztendő lenne. A mennyiben pedig e forrásokból a felmerülő költségek fedezhetők nem volnának, a mutatkozó hiány részint a főiskola, részint az egyházközségi pénztárából egészíttethetnék ki. Minthogy továbbá a gymnasiumunk növendékei által ez ideig fizetett járulékok a fentebiek szerint a középiskolai felügyelő tanács költségeinek fedezeti alapjától elvonatnának: az ekként felmerülő hiány pótlásáról szükség esetén más források igénybevétele által kellene gondoskodni. Mindezek azonban összevéve is számba nem vehető csekélységek azon kiszámíthatatlan előnyökkel szemben, a melyeknek elérhetését, véleményünk szerint, a javasolt szervezkedés főiskolánk gyorsabb és összhangzatosabb fejlődése érdekében lehetővé teendő.

Ime, a fentebiekben kifejtteni igyekeztünk azon vezéreszméket, a melyeket javaslatunk elkészítésénél követnünk kellett s egyúttal rámutattunk azon okokra és körülményekre, a melyek figyelembe vétele folytán javaslatunknak a nt. és tek. tanárkar által leendő támogatását bizvást remélhetőnek gondoljuk. A főisk. tanárkar az a testület, a melynek érdekei a legszorosabban vannak összefűződve e főiskola érdekeivel, főiskolánk virágzása a mi dicsőségünk és előmenetelünk első sorban; míg a hátramaradásból eredő szégyenkezés és felelősség is kiválólag minket érint, reánk nehezedik. Be kell vallanunk, hogy a szervezkedésnek most folyamatban lévő, de már annyiszor felvetett kérdése legalább részben azért húzódik a mai napig, mert az tanárkarunk kebelében az ügy fontosságának megfelelő, mély és széleskörű érdeklődést felébreszteni képes nem volt. Ideje volna már véget vetni e vajdó állapotnak, az elodázgatás rendszerének, mert a kérdés elől menekülni többé nem lehet, minthogy a szükség érzete azt folyvást napirandén fogja tartani s ha velünk nem, nélkülünk s esetleg ellenünkre előbb-utóbb megoldásra juttatja. Ideje volna túlesnünk egyszer már a formális kérdéseken, hogy a czélszerűen megállapított keretekben annál eredményesebb belső tevékenységet legyen alkalmunk kifejtteni.

Tanárkarunknak áll első sorban érdekében, hogy főiskolánk jól és minden bizonytalanságot, vagy épen önkényt kizáró alakszerűségei szerint kormányoztassék. Ma fennálló szervezetünk fogyatkozásait, az időről-időre egymás mellé helyezett organumok összekeveredését, az administratív ebből folyó nehézségeit mi, e főiskola tanárkara, ismerhetjük legalaposabban. Ne álljuk tehát útját e bajok gyökeres és a mellett igen könnyen keresztülvihető orvoslásának.

Mi sem zárkozhatunk el a szervezetben megkívánható észszerűség és logikai rend általános követelményei elől, a melyek Debreczenben is épen oly figyelemre, méltánylásra és érvényesülésre tarthatnak igényt, mint bárhol. Már pedig előítélet vagy csökönyösség nélkül senki sem állíthatja, hogy e követelményeknek a mostani szervezet megfelelni alkalmas volna.

Gondoskodnia kell tanárkarunknak arról is, hogy befolyása és súlya a felettes egyházközségi kiküldött hatósági organumnál nem csupán színleges, hanem valóságos és eredményes legyen. Ez csupán elegendő számú megbízott tanárkari képviselő működésétől várható, a kik köteleességszerűleg, kellő ügyismerettel s ennél fogva nyomatékosabban fogják érdekein-

ket képviselni, mint a hogy az a mostani egyházkerületi tanügyi bizottságban történhetik, a hol bár a tanárkar minden tagja szavazati joggal bír s így bármikor többséget létesíthet, ha épen akar: mindazáltal az is megtörtént már, hogy a tanárkarnak egyhangúlag hozott határozata ott könnyűszerrel elejtetett. Természetes, mert a hol mindenki képvisel, ott senki sem képvisel.

Azon biztos reményben terjesztjük e munkálatot a nagyts és tek. Tanárkar elé, hogy ismeretes bölcsesége és az ügy fontosságához méltó megszokott komoly figyelme és érdeklődése, javaslatunkban fel fogja találni azon módokat és eszközöket, a melyek e munkálat folyamán kifejtett fogyatkozások, hiányok és nehézségek megszüntetése s ez után főiskolánk kedvező fejlődésének biztosítására a legalkalmasabbak leendenek.*)

Közli

Dr. Bacsoni Lajos,
bizotts. jegyző.

Közügyeink

Missió és a boros-sebesi anyaegyház.

A boros-sebesi missiói kör 2 megye, 4 szolgabírói járás, 16 körjegyzőség, 3 községi jegyzőség. Boros-Jenő 22, Tamánd 16, Uj-Bokszeg 194, Monyoró 7, Álgyst 8, Berza 4, Buttyin 25, Kiszindia 4, Diées 2, All-Csill 12, Gurahoncz 23, Józshely 13, Zimbró 36, Doncsén 28, Dézna 27, Monyásza 36, Bucáva 1, Honczisor 1, Kujed 5, Beél 71 (a mult heti összeírás szerint), Repszeg 12, Káránd 13, Berindia 1, Szuszány 1, Prezest 6, 25 község 588 lélekkel 2070 □ klm. területen és ennek a területnek kellő közepén van:

1598-ik évtől fennálló, sok küzdelmeken keresztül ment, úgy felekezeti, mint magyar nemzetiségi tekintetben fontos missiót teljesítő kisded anyaegyház Boros-Sebes, a gör. kel. egyházzal közösen 1650 körül épített két kerekű vízi malmot, ennek jövedelméből fedezték az építkezéseket, volt idő, mikor a haszonbér felülment ezer forinton. Ennek a malomnak a jövedelméből építette fel a boros-sebesi ev. református egyház az 1804-ben megkezdett s a részletes kimutatás szerint 1832 frt 40 krajczárba kerülő, 1807-ik évi ápril 27-én átvétetett templomát, melynek fala 78 centiméter széles, tornyának fala 100 centiméter. Fájdalommal kell közhírré tennem, hogy az a jövedelme a két egyháznak csaknem az utolsó krajczárig megsemmisült; ugyanis az uradalom a vasgár felépítése által a vizet teljesen elvette, a 20 évig fennálló zsilipet, — melyet az uradalom köteles volt vasárnapokon, ünnepnapokon és mikor a gyár nem dolgozik, kinyitni, — azonban 1863-ik évben a gátat feljebb emeltette, a zsilipet bedeszktáztatta, beköveztette, úgy hogy most már áradásokkor sem kapunk vizet, a felesleges víz hasztalanul folyik el, most a haszonbér 250 frt, ebből 86 frt 10 krajczár víztaxát fizetünk évenként.

Lelkészlakunk roskadozó, iskolánk tarthatatlan volt, de

*) E munkálatnak a főisk. gazdasági tanács elé terjesztésével Balogh Ferencz akad. igazgató tanár úr bizatván meg, közlés végett szíves volt ő beküldeni hozzám azon kísérő levelet, melylyel e szabályzatot nevezett tanács elé terjesztette. Lapszerkesztői kötelességemből folyólag készséggel kiadom különféleink rovatábau úgy ezen kísérő levelet, mint a jövő két számban közleni fogom a kisebbségi véleményt is. Audiatur et altera pars! Szerkesztő.

segítettünk magunkon; de ez csak úgy sikerül, ha a főtiszteletű és méltóságos konvent is segél. Ugyanis megvettünk az uraságtól egy, a templomudvarral szembe épített nagy szolid épületet, kitelik belőle lelkészlak és iskola, a kulcs már a kezünkben van; iskolánk a télen már ott egy tágas szobában elhelyezve volt berendezve, csak még pénzünk nincs, a szükséglet 4300 forint.

Ha elmondhatom, hogy 11 évi ittlétem alatt templom stukturózása, kívül-belől kimeszeltetése és a hetvenes években roppantul felszaporodott (200 frt) illeték-egyenértéki adó törlesztésére 750 forintot adtunk ki a magunk erejéből egy krajczár segély nélkül; ha elmondhatom, hogy mióta a közalap fennáll, soha egy krajczár hátrányunk nem volt s mindedig a segélyt igénybe nem vettük, azon édes reményben, hogy most, mikor nagyobb segélyre lesz szükségünk, ez is tekintetbe vétetik; ha örömmel mondhatom, hogy a presbyteri gyűléseken úgy, mint a népgyűléseken mindenek ékesen és jó renddel folynak; ha kimutatom a hiteles összeírásból, hogy a boros-sebesi ev. ref. lakosoknak egyenes állami adójuk a mult évi kiírásból 608 frt 49 krajczár, egyházi adója, domesztika 323 frt 18 krajczár, tehát 50% -nál több, s így ha nagyobb terhet rakunk rája, összeroskad alatta; és ha tudjuk, hogy a körötte levő magyar és reform községeknek a déznai várból többször kirohanó törökök által elpusztítása után csak az egy maradt meg, s az isteni gondviselés mindedig megtartotta, megfogva bár, de — hála Istennek — még törve nem: nemcsak felekezeti, de nagy nemzeti érdek követeli, hogy magunkra ne hagyattassunk. Hunyadiak, Toldiak, Verebessyek, Patkók, Veresek stb. mind nemesek, nehogy „kiknek ősiük Árpád vala, utódaik Decebált vallják annak. a kik most öntudatlan vértagadásba esvén, utódaik öntudatos harcztot víjjanak ellenünk“.

Mint fentebb említettem, a ház már megvolna, de pénzünk nincs, s 4300 forintra volna szükségünk.

A nagyszalontai ev. ref. egyházmegyei 1889-ik évi aug. 22-ik napján tartott gyűlés jegyzőkönyvének 57. száma szerint építkezésre kér Boros-Sebes lelkészi lak és iskola építésére tőkét 4300 frtot, évi kamatra 215 frtot és elvállal évenként 64 frt 58 krt, vagyis 1½% törlesztést; ez a módozat menthetne meg bennünket a végpusztulástól.

És most „kiáltásom halld meg főtiszteletű és méltóságos konvent, főtiszt. és méltóságos végrehajtó bizottság, — Vedd füledbe Az én könyörgésemet; Mert én szívem nagy inségből, Messze földről kiáltja segítségem“.

Boros-Sebes, 1890. febr. 22.

Tömöry Mihály,
ev. ref. lelkész, missionárius.

Külföld.

Dr. Hase Károly Ágoston emlékezete.

(1800—1890.)

Az új év gyászt hozott a jénai iskolára. Harmadik napján ragadta ki kebeléből a halál nagyhirű hittanárát, a némethoni theologusok nestorát, Dr. Hase Károly Ágostont. — A német tudós világ egyik szellemdús és nagytudományú képviselőjét, a theologia kiváló historikusát, dogmatikusát és symbolikusát veszté el benne.

Hase — egy régi papi család sarja — született 1800. aug.

25-én Szászország Steinbach nevű városában. Atyja azonban legifjabb gyermekének, ki öt testvére között élénksége és vídamsága által tünt ki, nem örülhetett sokáig. Az övét annyira szerető családfő korán sírba szállt s elhunytával kiesett a kenyér botja a számos tagból álló család kezéből. Károly, miután elemi tanulmányait bevégezte, Altlengba ment s az itteni gymnasiumnak lett kiváló növendéke. 1819-ben Lipesét kereste föl, hol az egyetemi polgárok közé iratkozott be, mint a theologiai fakultás hallgatója. Mint német egyetemi polgár lelkesülten csatlakozott a „Burschenschaft“-hoz*), mely ekkor még bizonyos mértékben politikai színezettel is bírt, s tevékeny részt vett, később pedig vezérszerepet is vitt ebben, míg aztán ifjúi heve ezen egyetemről való kitiltatását vonta maga után. Ezután Erlangenben tanult, végre Tübingában, hol mint privatdocent habilitáltatta is magát. Egy év múlva azonban, a régi „Burschenschafter“ elfogatott s a Hohenaspernen, hova vitetett, 11 hónapi fogságot szenvedett. Felnyilvánította a börtön ajtaja, Lipesébe távozik, hol a philosophia tanára lesz. De ő inkább vonzódott a theológiához s ily irányban többféle kísérlet tétetik érdekében, — mind hiában. Geseniusnak, a rationalista héber tudósak azon fáradozása, hogy e kritikai erő Hallénak megnyeressék, hajótörést szenved, úgyszintén Berlinbe tervezett meghívása is el lett ejtve, miután von Kanitz, titkos tanácsos „ezen veszélyes demagógról“ mitsem akart tudni. Ily viszontagságos előzmények után örömmel töltte el lelkét azon meghívó levél, mely őt Jénába szólította. Az itten neki felajánlott theologiai katedrát családja, főleg barátja, Göthe javallatára el is fogadta. Jénába 1830-ban köszöntött be s itt működött ő aztán több, mint félszázadon át, az egyháztörténelmet, dogmatikát s Jézus életét adván elő. Fáradozó munkássága csakhamar a német theologia vezérférjái közé emelte őt s ké őbb több főiskola tisztelte meg katedrával, de Hase kedves Jénájában maradt, mivel seholy hívtalának és a tudománynak szabadabban s nyugodtabban élhetni, mint épen itt. A tanári széktől 1883-ban vált meg. Az isteni kegyelemnek ritkán nyilvánuló áldása: egy tanár — ki százhat szemszteren keresztül tarthat előadásokat, ugyanazon egyetemen! „Közel volt 60-dik éve annak — írja ő („Kirchengeschichte auf der Grundlage akademischer Vorlesungen, I. r. Alte Kirchengeschichte“ előszavában), — midőn először az akadémiai katedrába léptem és csaknem kötelességemül tekintetem, hogy ne vegyem tovább igénybe azt, a mit Istennek kegyelme szent természeti törvénye által oly sokáig megengedett nekem. Elboacsátásomért folyamodtam azért s kérelmemet Ő fensége, az egyetem fentartójának kegye olyképen fogadta el, hogy akadémiai állásomban megmaradhattam mindaddig, míg az az

*) A „Burschenschaft“ ma már nem egyéb, mint a német és osztrák egyetemeken inkább az ifjúság szórakoztatására alakult egyesület. A tagok azonban legtöbbször s legtöbb helyen a mulatás túlhajtásában s párbajozásban találják legfőbb örömeiket. Egy egyetemen több ilyen „Burschenschaft“ van, melyek egymással csaknem mindig hadi lábbon állanak s tagjaik közt a legesekélyebb okra is, melyet keresve-keresnek, kész a duellum. Nagyon sokszor megtörtént már — külföldön létem alatt több esetet olvastam a lapokból, — hogy a párbaj halállal is végződött. Remélhető azonban, hogy a német császárnak ide vonatkozó, legújabb rendelete, ha útját nem vágja is, de mérsékelni fogja a virtusnak fegyverrel való keresését. Jellemvonása még ez egyeteműleteknek, hogy a tagok összejeveteleiken elnök vezetése alatt kommandóra üritnek poharat s kommandóra énekelnek. (Szóval nem nekünk magyaroknak való ez, kik akkor iszunk, mikor megszomjazunk s akkor dalolunk, mikor jó kedvünk van.) F. B.

élet és halál Urának tetszik, a hivatali kötelességek teljesítéséül azonban teljesen föl lettem mentve. Így rekesztettem be 1883. július végén felolvasásaimat. Mily fájdalmasan esett, hogy ezen vidám és bizalmas ifjúságot reggelenként és esténként magam körül többé nem láthattam...! A tudomány terén kivívott érdemei elismerésül ugyanekkor valóságos titkos tanácsosi ranggal — „Excellenz előnévvel“ — tüntette ki az uralkodó, két év múlva pedig örökös nemességet nyert.

Utrecht.

Fogarasi Bálint,
lelkészjelölt.

(Folyt. köv.)

Irodalom.

„A linezi békekötés és az 1647-iki vallásügyi törvények története“, írta Zsilinszky Mihály, közrebocsátotta a Magyar Prot. Irodalmi Társaság. Nyomtatott Hornyánszky V. akad. könyvkereskedőnél, Budapest, 1890. Nagy oktáv alak. 466 lap.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság ifjú termő fájának második derék gyümölcse fekszik előttünk e vaskos kötetű műben, — melyet szerző ily címek alatt szakít részekre. I. Tájékoztató előzmények. II. Békétárgyalások kezdete. III. Nagyszombati tanácskozások. 1644—1645. IV. A béketanácskozások folytatása és befejezése. 1645. ápril 15-től — decz. 16-ig. V. A tokaji tanácskozmány. 1646. ápril 1-től — szept. 10-ig. VI. A pozsonyi országgyűlés 1646-tól 1647-ig.

Egy, a tárgyhoz tartozó minden dolgoknak és eseményeknek nagy részletességével — mindenre kiterjedő figyelemmel, szorgalmas kutatás és tanulmányozás árán készített mű ez, mely tanulságosan tárja fel előttünk azon tényezőket, melyek előmozdítólag és gátlólag folytak be a linezi békekötés, az ezt követett 1647-iki törvények létesülésére. A mily meztelenségében, épen oly elszomorítólag mutatja be előttünk: mit tehet a vallási fanatizmus, az ellenszenv, a rosszakarat, különösen ha hatalommal is párosul, s mily türelemre, kitartásra képes a tiszta igazság alapzatául álló nemes hazafiság és igaz keresztényi meggyőződés. Amint amazt a katolicizmus, emezt a protestantizmus részéről látjuk e műben. Látjuk és megtanuljuk belőle, hogy a király (III. Ferdinánd) maga is érzi, belátja nem egyszer a panaszló protestáns felek igazságát, de nem bír kibontakozni a katolikus főpapság polyp-karjaiból, — sokszor jut e miatt erős dilemmákba, s bár békülékeny lelke kész volna hajlani a jobbra, de fél a háta megett minden lépteit árgusi szemekkel vigyázó papság hatalmától, mely különösen Lippai György esztergomi érsek személyében az ellenmondásig merészelte fejét felemelni a királyi felséggel szemben. Ezen körülmény magyarázza meg előttünk azokat az emberi türelmet immár majdnem meghaladó hosszúra nyult alkudozásokat, melyek a békét megelőzték s melyek a békepontok végrehajtása körül testet és lelket majdnem kimerítőleg folytattak az 1647-ik törvények becikkelyezéséig. De megmagyarázza másfelől az, hogy a protestáns rendek, — különösen az erdélyiek, — nem lankadtak, — esdekeltek, kértek, sürgettek; ha elutasítottak, ismét ott vették fel, hol abban hagyták a dolgok fonálát. Hátuk megett vala Rákóczy, ki bízatta, intette, lelkesítette őket, részletes információkat adva számukra az egyes tárgyakhoz képest, sőt fenyegetőzött is — ha úgy látta szükségét — ügyök sikeres kivitelére. Végre csakugyan jutottak a protestánsok — olyan — a milyen eredményre, nem mindent, de

valamit mégis nyertek, maga Rákóczy is azt írja e tárgyban 1647. ápr. 22-én követihez küldött levelében, „kénytelenség-ből bele nyugszik a dolgok állásába, ő igazolva áll Isten és ember előtt, hogy többet kívánt a katolikusoktól“.

De lássuk magának az idézett műnek menetét.

A reformatió s különösen a bécsi béke óta megindult szellemi harc által támasztott surlódások közepett született meg az ellenreformatió, mely — hazánkban a császár fenhatósága alatt az absolutismust és a protestánsok kiirtását tűzte ki célul, — s melyben ez időben a vezérszerepre az ifjú korban Pázmány Péter közelében nevelkedett Lippai György esztergomi érsek vállalkozott, — de ott állott a másik oldalon az u. n. „magyar párt“ az erdélyi fejedelmek alatt, mely a lelkiismeret szabadságát, Magyar- és Erdélyország összekapcsolását, s az osztrák háztól való szakadást sürgette. Mindamellett a bécsi béke után egymás után újultak meg sérelmeik, hiába kérelmezték azok orvoslását a királynál, hiába intette erre maga a nádor Eszterházy Miklós is ő felségét, figyelmeztetvén azt az országban kitörhető beháborúra: a király a kath. főpapság bilincsei között elszibbasztatott a cselekvésben. Midőn a francziák és svédek felhívták Rákóczyt a szövetezésre az ausztriai ház és kath. ügy ellen: még mindig tartózkodott fegyverhez nyúlni, de mikor a bécsi udvar és a király főtisztviselői által maga a fejedelem és családja nyilvános gúny tárgyává tétetett: nem habozott többé, s ápril 26-án Gyulafehérváron megkötötte a szerződést. Rákóczy megindul hadaival a védhaborúra, s gyors előhaladása megfélemlíti a királyt és eredményezője lett a „béketárgyalások megkezdésének“. Meg is kezdettek 1644. május 19-én Szendrőn, folytattattak a sárosi táborban, majd Nagyszombatban (1644—1645.). A király küldöttei a nádor Eszterházy s több német tanácsosok, a fejedeleméi Lónyai Zsigmond és Kemény János, kikhez később Serédy István és Klobusiczky István felsőmagyarországi jeles és tekintélyes férfiú is adtak. Ezek a fejedelem békére vonatkozó föltételeit előterjesztik 8 pontban, de a királyiak visszaútasítják, s a fejedelmet nagyravágyással és mivel időközben Kassára összehívta a rendeket, hogy eddigi eljárásáról számot adjon, az ország kétfelé darabolási szándékával vádolják, sőt a királyt eddig békére hangoló nádor is most maga tüzeli az ellen a királyt. A nagyszombati tanácskozásokra a fejedelem Lónyait, Nyári Bernátot, Chernell Györgyöt, a felvidéki rendek Soproni Miklóst, Kőrösi Istvánt és Zákány Andrást küldik ki. A király követi az előbbieket.

Bihar-Diószeg.

Molnár János,

ev. reform. lelkész.

(Folyt. köv.)

A Protestáns Szemle második évfolyamának I. füzeté, mint lapunkban annak idején jeleztük, változatos és érdekes tartalommal jelent meg. Változatos annyiban, hogy különböző körbe eső tárgyakról írt dolgozatokat tartalmaz, érdekes azért, mert képes az olvasóban figyelmet költeni fel a szóban forgó témák iránt.

E megszokott jelzésen azonban jóval felül és a komoly irodalmi munkásság színvonalán áll a füzetnek két legértékesebb közleménye, melyekre csakis ráútalunk és mint nagy gondnal, alapos ismeretekről tanúskodó avatott tollal írt értékeléseket, érdem szerint ajánlunk az olvasók figyelmébe. Dr.

Vécsey Tamás és Szilágyi Sándor tudósaink dolgozatait értékük; az előbbi a keresztyénségnek a jogra gyakorolt hatásáról ír, a másik nagynevű történészünk pedig Medgyesi Pál életéhez szolgáltat fontos adalékokat. Dr. Bartha Béla statisztikai tanulmányai a magyar protestantismusról igen tanulságosak és a több helyütt ismétlődő száraz adatok daczára sem válnak unalmassá.

A mi Dr. Masznyik E. dolgozatát illeti, arról legtöbb érdeklődő úgy fog vélekedni, hogy bármely sajtókészen álló műből elég egy mutatvány. E második közlemény legalább nem fokozza azt az érdeklődést, melyet az író az első mutatvány közlése által elérni kívánt és így ennek elmaradása egyenesen az író érdekében történt volna. Ellenmondásba állítja az Ap. Csel. és a Gal. levél előadásait egymással, biztosra következtetve, hogy az Ap. Csel. egész előadása célzatos, semmi történeti alappal nem bír s a későbbi kor felfogásából származó elbeszélés (63 l.). Aztán ily hangzatos kifejezésekkel érvel: „A magány tette Keresztelő Jánost a Messiás előfutárává, a magány tette Jézust Isten Messiásává, a magány tette Pált a Messiás apostolává“. Mindezt talán maga sem így akarta mondani, de hát ez tetszetős frázis. Egy helyen azt mondja, hogy az apostol „merít nem a különleg adottból, hanem a bensőleg átélből, nem a hagyományból, hanem a kijelentésből“ (77 l.), holott előbb már azt mondta, hogy Pál úgy jelenik meg a keresztyén missió színterén, mint a ki „saját önálló gondolkodása útján jutott el az evangéliom ismeretére“. Ellenmondásait csakis az itt-ott észlelhető homályosság múlja felül. Miután szólott arról, hogy „Pálban megszületik a pogány missió gondolata, mint sajátos életfeladat: isteni elválasztáson alapuló megbízatás“ — így folytatja: „Ezek azok a gondolatok, melyek lelkében a szíve sötétjében kigyult mennyei fény, a Jézus Krisztus kijelentése, mint személyes központi üdvézete csendes elemzése közben, egy a más után felmerültek s theologiai világnézetének a keresztalap és szegletkövére épített oszlopait s apostoli világmissiójának iránytűit s világító pontját képezék“ (72 l.). Ennyit mutatványul a mutatványból.

Coccejus és theologiai rendszere felett ír Zoványi Jenő. E közlemény részlet a „coccejanismus története“ című munkából s a maga nemében és a maga helyén tanulságos lehet, de a mi olvasó közönségünket nem fogja vonzani.

Keckeméti István ismerteti az Énekek énekét, saját gyermekkori reflexióit és az ő szülőföldre környékén szerte ismertes egyik népdalt bizonyos nonchalance-szal szöve be előadásába. Fordítása költői szempontból valóban szép.

Szlávik M. hálás tanítványi kegyelettel adóz nagy meszerének, a boldogult Hase Károly Ágost emlékezetének, míg a Szemle többi részét könyvészeti adatok töltik be.

Protestáns.

Kö l t e m é n y e k. Irta: Kósa Barna. (Szerző sajátja). Ára 1 frt. Debreczen. Közöltük lapunk múlt évi folyamának 42-ik számában K. B. előfizetési felhívását megjelenendő költeményeire. Ismervén nevezett írónk szép költői tehetségét, művét melegen ajánlottuk olvasóink pártfogásába. Most már előttünk fekszik a mű, mely 12 íven gazdag tartalomjegyzékkel a hazaszeretet és a szerelem dalait zengedezi. Lapunknak sem iránya, sem tere nem engedi, hogy e költeményeket részletesen ismertessük, azért csak annyit, hogy K. B. a mély, tiszta érzelmek lyrikusa, határozott költői tehetség; jól tevő,

hogy lelke szép gondolataival napvilág elé lépett, hogy azokkal nemes idealismusra, fenkölt szeretetre tanítson.

A jégkár elleni biztosítás és a károk becs-
lése. Irta Szűcs Mihály. Debreczen. Ára 1 frt 50 kr. Szerző a
debreczeni gazdasági akadémiának kitűnő tanára, kinek neve
kezeskedik műve jóságáról, melyet szívesen ajánlunk az ezen
ügy iránt érdeklődők figyelmébe.

Különfélék.

**Kísérő levél a debreczeni ref. főiskolai „igazgató-tanács“
ról szóló javaslatához.** Tek. Gazdasági Tanács! A főt. egyház-
kerületi közgyűlés 1889. májusi 159. sz. végzésében a főiskolai
tanárkarok közös gyűlését megbízta, hogy a főiskolai
igazgató-tanácsról korábbi benyújtott szervezeti javas-
latát még egyszer vegye tárgyalás alá, t. i. tüntesse ki, hogy
minő viszonyban állana a tervelt igazgató-tanács a jelenlegi
Gazdasági Tanáccsal és egyházkerületi Tanügyi Bizottsággal;
mi volna jogköre minden irányban, mert addig elvileg nem
szólhat hozzá; s az egész részletességgel kidolgozott szerveze-
tet aztán előleges megismerés és véleményezés
végéig juttassa el a tek. Gazd. Tanácshoz, hogy a javaslat
ezen testület nézetének ismerete után az egyházkerületi (13
tagból álló) küldöttség elé terjesztessék. E kerületi megbízás
folytán a tanárkarok 1889. nov. 7-iki közös gyűlése egy ki-
lencztagú bizottságot nevezett ki a kívánt tervezet kidolgozá-
sára. A tanárkari bizottság több rendbeli tanácskozások után
— előbb albizottságilag munkálkodván — elkészíté teljes rész-
letességgel a javaslatot s a tanárkarok közös gyűlése 1890.
febr. 12. és 13-án vette azt tárgyalás alá s pontonkénti megvi-
tatás és módosítások tétele után megállapította. Felvetté a
általánosságban tárgyalás után a kérdés: elfogadja-e a kö-
zös gyűlés a bizottság javaslatát, a többség 14 szavazattal el-
fogadta azt s tovább terjesztetni rendelte. E közös gyűlésen
jelen volt 19 tanár, távol volt 11. Mint elnök megbízattam, hogy
a „kormányzati rendszabályokat“, melyek főalkatrészét az
igazgató-tanács teszi ki, indokolásával együtt juttassam a tek.
Gazd. Tanácshoz. A javaslatot ide /• alatt csatolom. E bete-
jesztő jelentésem azonban a történeti hűség és igazság szem-
pontjából kénytelen vagyok következő kiegészítéssel kí-
sérni. Már a tanárkari küldöttség első ülésén s azután is min-
dig, jeleztem, hogy én egyénileg más nézetben vagyok,
sőt külön javaslatom első fogalmazását úgy a bizottsági
első ülésben, mint a tanárkari közös gyűlésben felolvastam volt.
De a többség azt mindenütt elejtette. Elfogadtatván itt bete-
jesztett alakjában a többségi javaslat az utolsó közös gyűlés
estéjén, — támaszkodva az egyházkerület által 1886. májusi
79. sz. végzésében megerősített „Szabályokra“, azok IV. sza-
kaszának b) és c) tételeit magyarázó pontjaira, hol az monda-
tik, ha valamely javaslat és változtatás a közös gyűlés által el-
fogadtatik, „szabadságában áll az egyes tanárnak“
javaslatát külön terjesztetni fel, — benyújtottam a következő
Nyilatkozatot: „Mint a theologiai és jogi akadémia ez
időszerinti igazgató tanára, a két akad. tanárkar eddigi jogköre
fentartása s jövő fejlődése szempontjából tisztából folyó kö-
telességet teljesítek, midőn a fentebbi módon tervelt

igazgató-tanácsról szóló javaslatnak ellene nyilatkozom: részint
mert a két akadémia tanárkara külön meg nem kérdezte-
tett; részint főleg, mert az a zsinat által hozott iskolaügyi tör-
vénybe t. i. a „Köznevelés és Közoktatási Szervezet“ 158.
§-ába ütközik“. A tanárkarok közös gyűlése azonban némi vita
után e nyilatkozatomat nem vétette be jegyzőkönyvébe, mi
által indítatva éreztem magamat, hogy az általam elfoglalt ál-
laspontot kifejtsem és megvilágítsam, az ily gyökerekig ható,
nagy horderejű változtatások küszöbén, külön javaslatom
at tehát a Tek. Gazd. Tanács elé /•• alatt szinte eljuttatom
ama másik javaslat mellett, kérve, méltóztassék tájékozás vé-
gett a többségi javaslat tárgyalása előtt azt is felolvastatni.
Mely után maradok Debreczenben, 1890. febr. 26., tisztelettel
Balogh Ferencz, akadémiai igazgató tanár. — (E levél
magyarázata iskolaügyi rovatunk czikkéhez csatolt szerkesztői
megjegyzésben van megadva).

Máramaros-Sziget. Mint értesülünk, a m.-szigeti presby-
terium Takács Lajos semjéni h. lelkészt választotta meg a se-
gédlelkési állomásra. Szikszay Zoltán lelkész úrnak hozzánk
intézett leveléből, mint dícséretre, elismerésre méltó egyházi
közügyet tartalmazó részletet, közzé teszszük a következő so-
rokat: „E hó elején a visitatio alkalmával nálam volt ebédén
egyházam presbyteriuma. Sokat beszélünk itt romban levő
templomunk rendbe hozásáról, s hogy milyen óhajtott dolog ez
híveinknél, semmi sem mutatja jobban, hogy itt mindjárt meg-
indult az adakozás, mely 356 frtot eredményezett. Ez összeg-
hez járultak Balás Zsigmond városi tanácsos 100 frt, Fejér
Zsigmond kereskedő és neje 200 frt, Kardos Károly tanár 50
frt, Darabanth Gusztáv 5 frt és V. Nagy P. 1 frttal“.

Károli Gáspár emléke. Böszörményi Károly lelkész úr az
árpádi egyház részéről a két célra egy-egy frtot küldött be
hozzánk. A síremlékre gyűlt eddig nálunk 249 frt 99 kr, a szel-
lemi emlékre 271 frt 86 kr, együtt 521 frt 85 kr, mely összeg
takarékpénztárban kamatozik. Debreczen, 1890. február 28.
Csiky Lajos.

Haláleset. Gaál Imre nagykeresii ref. lelkész, a bihari
egyházmegye volt esperese, 1848—49-iki táborig pap élete 75-ik,
boldog házassága 46-ik évében mult február hó 23-án reggeli
fél 8 órakor szívvelhűdés következtében váratlanul elhunyt. A
megboldogultnak földi maradványai mult hó 25-én d. u. 2 óra-
kor Nagykeresiben, a ref. templomban tartott gyászszertartás
után a köztemetőben örök nyugalomra tétettek. — Gaál Imrén-
ben egy klasszikus műveltségű, irodalmi téren is sokat forgo-
lódott férfiút veszített egyházunk. Többször fölkereste czikkei-
vel, vallásos költeményeivel lapunkat is, s ama nagy hatást
költött fönségesen szép czikk, mely „De profundis“ cz. a.
névtelenül jelent meg az „Evangy. Prot. Lap“ 1876. évi folya-
mának számaiban, szintén az ő tollából eredt. Reméljük,
hogy közölhetjük az elhunytak részletesebb nekrológját is.
Áldás emlékére, béke poraira!

Külföldön tanuló lelkészjelöltjeinkről rendszeren meg szok-
tunk lapunk hírei közt emlékezni. Most följegyezzük, hogy kö-
zülök egy, Kassay Béla, elvégezvén Berlinben a téli félévet,
haza jött s itthon fog időzni a második félév kezdetéig, melyet
meg Bással szándékozik hallgatni.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**